

A Model of Public Contribution in Law Enforcement-Oriented Drug Trafficking Prevention

Kamal Nojavan¹

Nozar Amin Saremi²

Tahmineh Baheri³

Majid Karimi⁴

Type of article: Research article derived from a doctoral dissertation

Received: 23/12/2024

Accepted: 12/04/2025

NAJA Strategic Studies Quarterly/Vol.10/NO.2 (serial 36)/Summer 2025*81-114

DOI: 10.1022034/SSJ.2025.104423

Abstract

Background and aim: Today, drug trafficking is considered as a major threat that endangers the national security of countries. The Supreme Leader of the Islamic Republic has consistently emphasized, in the general policies of combating narcotics, the need for preventive strategies to counter the threats and harms of narcotic and psychoactive substances, as well as the importance of necessary measures to ensure the serious involvement of people and families in prevention, harm reduction, and treatment of addiction. This study aims to present a model of public participation in law enforcement-oriented prevention of drug trafficking.

Method: This is an applied study using a mixed-method (qualitative and quantitative) approach. In the qualitative section, the research population includes all scholars, experts, and elites in the field of drug trafficking prevention. Sampling was done purposefully using the snowball method, and data saturation was achieved after interviews with 16 individuals. The quantitative section includes all commanders, managers, and experts working in Iran's Police Prevention Department (FARAJA), members of the Drug Control Coordination Council, and similar entities. In this section, probabilistic and convenience sampling was used, and questionnaires were administered to a sample of 265 people based on Cochran's formula. Data were analyzed using PLS software.

Results: The model of public participation in drug trafficking prevention within the law enforcement context includes three dimensions: participation in the crime formation process, reduction of opportunity and crime control, and confrontation and combat with crime. Eleven components and 70 indicators were identified and categorized under these three dimensions.

Conclusion: Based on the ranking of identified indicators, the top three priorities are: expanding cooperation between NGOs and government agencies with the police, intensifying prevention efforts with a stronger role for NGOs, and expanding international cooperation with global NGOs. It is recommended that FARAJA act according to societal conditions and context by strengthening the identified components and particularly focusing on these three priority indicators.

Keywords: Public participation, law enforcement prevention, trafficking, narcotics.

1. PhD student in Crime Prevention Management, Faculty of Management, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran, kamal.nojavan@gmail.com

2. Associate Professor, Crime Prevention Department, School of Law Enforcement and Traffic, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran, naminsaremi@gmail.com

3. Assistant Professor, Department of Chemistry, Faculty of Chemistry, University of Tabriz, Tabriz, Iran, t_baheri@tabrizu.ac.ir

4. Assistant Professor, Crime Detection Department, Faculty of Intelligence, Imam Hassan Mojtaba (AS) Military University, Tehran, Iran, m.karimiphd@gmail.com

الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر

کمال نوجوان^۱

ایرج نوذر صارمی^۲

تهمینه باهری^۳

مجید کریمی^۴

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۱

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/ سال دهم/ شماره ۲ (پیاپی ۳۶) - تابستان ۱۴۰۴ - ۸۱-۱۱۴

DOI: 10.1022034/SSJ.2025.104423

چکیده

زمینه و هدف: امروزه، قاچاق موادمخدر، تهدید بزرگی است که امنیت ملی کشورها را به مخاطره انداخته است. مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در سیاست‌های کلی مبارزه با موادمخدر، همواره به اتخاذ راهکارهای پیشگیرانه در مقابله با تهدیدات و آسیب‌های ناشی از موادمخدر و روان‌گردان و همچنین، به اتخاذ تدابیر لازم برای حضور و مشارکت جدی مردم و خانواده‌ها در زمینه‌های پیشگیری، کاهش آسیب و درمان معتادان تأکید داشته‌اند. این پژوهش در پی ارائه الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر است.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، کمی و کیفی (آمیخته) انجام شده است. جامعه مورد مطالعه پژوهش در بخش کیفی، کلیه اندیشمندان، خبرگان و نخبگان در زمینه پیشگیری از قاچاق موادمخدر است و نمونه‌گیری آن نیز به روش هدفمند و با استفاده از روش گلوله برفی انجام شده است و پس از مصاحبه با ۱۶ نفر اشباع داده انجام شد. بخش کمی شامل کلیه فرماندهان، مدیران و کارشناسان شاغل در پلیس پیشگیری فراجا، اعضای شورای هماهنگی مبارزه با موادمخدر و مانند آن است و از بین جامعه مورد مطالعه در بخش کمی نمونه‌گیری به روش احتمالی و به صورت تصادفی در دسترس انجام و پرسش‌نامه بر روی نمونه‌های انتخاب شده طبق فرمول کوکران به تعداد ۲۶۵ نفر اجرا شد و نظرات آنها اخذ گردید. داده‌های به دست آمده در بخش کمی نیز از طریق نرم افزار PLS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها: با توجه به یافته‌های به دست آمده، الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر دارای سه بعد شامل مشارکت مردمی در فرآیند تکوین جرم، کاهش فرصت و کنترل جرم و مقابله و مبارزه با جرم می‌باشد. برای ابعاد شناسایی شده، یازده مولفه و برای مولفه‌های شناسایی شده، ۷۰ شاخص جمع‌بندی و تعیین شده است.

نتایج: با توجه به رتبه‌بندی صورت گرفته برای شاخص‌های به دست آمده، گسترش همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و دولتی فعال در همکاری با پلیس، تشدید اقدامات مربوط به انواع روش‌های پیشگیری با پررنگ شدن نقش سازمان‌های مردم‌نهاد و گسترش همکاری‌های بین‌المللی با مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی، به عنوان سه اولویت اول در بین شاخص‌ها تعیین شدند که لازم است فراجا متناسب با محیط و شرایط جامعه از طریق تقویت مولفه‌ها و شاخص‌های به دست آمده در پژوهش، به خصوص سه شاخص اولویت دار، اقدام نماید.

واژگان کلیدی: مشارکت مردمی، پیشگیری انتظامی، قاچاق، موادمخدر.

۱. دانشجوی دکترای رشته مدیریت پیشگیری از جرم، دانشکده انتظامی و راهور، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران kamal.nojavan@gmail.com
۲. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، naminsaremi@gmail.com
۳. استادیار گروه شیمی، دانشکده شیمی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران، t_baheri@tabrizu.ac.ir
۴. استادیار گروه جرم‌یابی، دانشکده آگاهی، دانشگاه افسری امام حسن مجتبی (ع)، تهران، ایران، m.karimiphd@gmail.com

مقدمه

مسئله قاچاق موادمخدر به عنوان یک معضل بزرگ اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی در تمامی جوامع مطرح است و این امر، ضرورت‌های مقابله هرچه بهتر و بیشتر با این پدیده را دوجندان می‌کند. مرزها به طور مکرر سبب تنش‌هایی بین دولت‌ها بوده و اغلب کنش متقابل میان مردمانی که در مناطق مجاور به سر می‌برند را تحت تأثیر قرار می‌دهد (مومنی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱). متأسفانه دورماندن مردم و کمرنگ‌شدن نقش آنها در مبارزه علیه اعتیاد و قاچاق موادمخدر باعث شده است تا سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با پیشگیری از اعتیاد در چرخه ناقص و باطل قرار گیرند؛ بنابراین، اجتماعی کردن مبارزه علیه قاچاق موادمخدر و استفاده از ظرفیت‌های مردمی در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی از جمله اعتیاد، اولین گام اصلاحی در این رابطه است. از طرفی، برخی از توصیه‌های مطروحه در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به هیچ وجه بدون دخالت و یاری مردم امکان‌پذیر نمی‌باشد؛ به عنوان مثال، برای افزایش شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه که در بیانیه گام دوم انقلاب بر آن تأکید شده است، محقق‌شدن این هدف عظیم باید از طریق مردم دنبال شود و در این میان، تک تک اعضای جامعه نقش مستقلی را برعهده دارند. بالابودن آمار جرایم مربوط به موادمخدر و قاچاق آن، تنوع انواع موادمخدر، محدودیت منابع و ناتوانی‌های پلیس در پیشگیری و کنترل آن، از جمله مشکلات اساسی موجود در خصوص پیشگیری و کنترل قاچاق موادمخدر در کشور است. بررسی‌های تجربی و مطالعات علمی صورت گرفته پیرامون برآورد حجم تهدید معضل موادمخدر و روانگردان‌ها در کشور نشان می‌دهد که مقابله و اعمال برخوردهای سلبی و ایجابی با این معضل بزرگ و به تعبیر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) «این بلای بزرگ و تهدید عظیم»^۱ در کشور نیازمند تهیه و تدوین برنامه‌های جامع و دانش‌بنیان و اجرای هدفمند و اثربخش آنها در دوره‌های زمانی کوتاه، میان‌مدت و بلندمدت است. مبارزه همه‌جانبه با پدیده شوم و مخرب اعتیاد و قاچاق موادمخدر و روانگردان‌ها در

۱. سیاست‌های کلی مبارزه با موادمخدر ابلاغی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۱۳۸۵ / ۰۷ / ۱۰

کشور را می‌توان در قالب یک استراتژی متوازن اجتماعی، مشتمل بر دو رویکرد مقابله‌با عرضه و کاهش تقاضای موادمخدر و روانگردان‌ها تبیین و عملیاتی نمود. در بررسی‌های صورت‌گرفته، پژوهش‌های متعددی در زمینه نقش سازمان‌ها و نهادهای مختلف اعم از سازمان‌های دولتی و خصوصی در پیشگیری از قاچاق موادمخدر انجام گرفته‌است ولی درخصوص الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر سابقه پژوهشی وجود ندارد. بر این اساس، پژوهش حاضر به این پرسش پاسخ می‌دهد که «الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر چگونه است؟»

پیشینه

تیموری حاجی آباد و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان " نقش فرماندهان انتظامی در جلب مشارکت سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم مورد مطالعه کلان‌شهر ارومیه " با بیان اینکه موفقیت هر سازمان در گرو تصمیمات اتخاذشده و اقداماتی است که مدیر آن مجموعه انجام می‌دهد. این مهم در سازمان‌های نظامی و انتظامی نیز جایگاه ویژه‌ای دارد؛ لذا تحقیق را با هدف شناخت نقش فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم انجام داده‌اند. به‌طوریکه در فرایند تحلیل اطلاعات پژوهش، تعداد سه مضمون فراگیر شامل نقش مطالبه‌گری، نقش تعاملی و نقش مشارکتی فرماندهان انتظامی در مسئول‌سازی سایر سازمان‌ها با سیزده مضمون سازمان‌دهنده شامل «تعامل با سازمان‌های مسئول در پیشگیری از جرم، تشویق سازمان‌ها برای ایجاد فرایند مراقبتی با ابزار و تجهیزات، ارائه تسهیلات محیطی و کالبدی، برقراری ارتباط با مردم و آموزش، مطالبه تخصص‌گرایی، الزام به عمل و عدم شعارگرایی، ارتقای کیفی مسئولیت‌پذیری، تثبیت برنامه‌های پیشگیری از جرم در سازمان‌ها، ارتقای فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی، مشارکت در جلوگیری از آنومی سازمانی توانمندسازی و تقویت سرمایه‌های اجتماعی» و ۴۵ مضمون پایه به دست آورده‌اند. در نهایت نتایج تحقیق نشان می‌دهد فرماندهان انتظامی می‌توانند از طریق مشارکت و تعامل با مسئولین

سایر سازمان‌ها و همچنین مطالبه‌گری از ایشان، نقش بسزایی در پیشگیری از جرم داشته باشند.

درویشی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان "الگوی ساز و کارهای مشارکت مردمی با پلیس در تأمین امنیت پایدار" یکی از عوامل اصلی و تأثیر گذار در موفقیت برنامه‌های پلیس در تأمین امنیت عمومی را مشارکت مردمی و تقویت عوامل تقویت‌کننده آن دانسته پژوهش ذکر شده را با هدف ارائه الگوی سازوکارهای مشارکت مردمی با پلیس در پیشگیری از جرم و تأمین امنیت پایدار انجام داده‌اند. در مجموع، تعداد ۱۳۷ شاخص به عنوان سازوکارهای مشارکت مردمی با پلیس در پیشگیری از جرم و تأمین امنیت پایدار شناسایی شده که در قالب مدل پنج بعدی؛ اطلاع‌رسانی (۳۴ شاخص)، مشارکت خواهی (۳۵ شاخص)، مشارکت جویی (۲۶ شاخص)، همکاری (۲۳ شاخص) و توانمندسازی (۱۹ شاخص) سامان یافته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد پلیس برای پیشگیری از جرم و تأمین امنیت پایدار باید سازوکارهای شناسایی شده در جلب مشارکت مردمی را که در قالب الگو طراحی شده است، در سطوح راهبردی، تاکتیکی و اجرایی در صدر برنامه‌های خود قرار داده و عملیاتی نماید.

قهرمانی و حقوردیان (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان «ارائه الگوی ترکیبی جامع، جهت ارزیابی عملکرد و رتبه‌بندی سازمان‌های مسئول در امر پیشگیری از اعتیاد و مبارزه با موادمخدر» انجام داده‌اند و نتایج نهایی پژوهش بیانگر این مهم است که موفقیت مرهون توجه به اولویت‌هاست و سازمان‌هایی می‌توانند در امر پیشگیری از اعتیاد و مبارزه با موادمخدر موفق بوده و از عملکرد بهتری برخوردار باشند که در قالب ابعاد عملکردی مطروحه گام بردارند.

ابراهیم‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «ارائه الگوی مشارکت‌های مردمی در مدیریت انتظامی پیشگیری از وقوع جرم» نسبت به شناسایی و ارائه الگو در این راستا اقدام کرده‌اند. بر اساس این پژوهش، الگوی مشارکت‌های مردمی در مدیریت انتظامی پیشگیری از وقوع جرم، دارای ۳ بعد فردی، گروهی و اجتماعی؛ ۷ مؤلفه مشارکت با انگیزه مادی، مشارکت با انگیزه

معنوی، مشارکت در ارائه اطلاعات، مشارکت مشورتی، مشارکت تعاملی، مشارکت اجرایی و مشارکت خودجوش یا همگانی و ۱۰۵ شاخص است. نتیجه این پژوهش آن است که پلیس باید با تمرکز بر رویکرد مشارکتی و جامعه‌محوری، آحاد جامعه را در موضوع پیشگیری از وقوع جرم سهیم کرده و همه شهروندان را مسئول برقراری نظم و امنیت پایدار بدانند.

مانزی و کالدرونی^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «تاب‌آوری سازمان‌های قاچاق موادمخدر: شبیه‌سازی تأثیر پلیس در دستگیری نقش‌های کلیدی» با هدف تحلیل مقاومت و تاب‌آوری سازمان‌های قاچاق موادمخدر در برابر مداخلات مجری قانون با هدف قراردادن نقش‌های عملیاتی خاص آنها انجام داده‌اند. در این مطالعه، تأثیر سناریوهای مختلف دستگیری قاچاقچیان، بسته‌بندان یا خرده‌فروشان را مورد بحث قرار داده و بقای سازمان، تعداد اعضا و درآمد آنها را نیز بررسی می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مداخلاتی که قاچاقچیان را هدف قرار می‌دهد، منجر به مهم‌ترین اختلالات می‌شود و درحالی‌که تمرکز بر خرده‌فروشان تأثیرات قابل توجهی را به همراه دارد، دستگیری بسته‌بندان فقط باعث ایجاد اختلال محدود می‌شود؛ بنابراین، یافته‌ها بر اهمیت رویکردهای اجرای قانون با نقش خاص در انهدام سازمان‌های قاچاق موادمخدر با در نظر گرفتن ویژگی‌های متمایز و اهمیت عملیاتی هر نقش تأکید دارد.

ولندری و کیرانا^۲ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «تحلیل همکاری کشورهای آ.سه.آ.ن^۳ در کنترل و پیشگیری از قاچاق غیرقانونی موادمخدر» پدیده افزایش موارد جرایم موادمخدر را تهدیدی برای کشورهای مختلف از جمله کشورهای منطقه آ.سه.آ.ن دانسته است. برنامه‌های متعددی توسط هر کشور در این منطقه با هدف همکاری برای کاهش توزیع و قاچاق موادمخدر آغاز شده‌است و دیدگاه‌های کشورهای عضو را از طریق نمایندگان آنها برای حذف کشت، مصرف و تجارت موادمخدر در سراسر مرزهای ملی هماهنگ می‌کند. دفتر مبارزه با

1. Manzi & Calderoni

2. Wulandari & Kirana

3. ASEAN

موادمخدر و جرم سازمان ملل متحد به عنوان یک سازمان بین‌المللی، از طریق برنامه‌هایی که با آژانس‌های ویژه موادمخدر از هر کشور عضو آغاز می‌شود، برای تسهیل همکاری و هماهنگی بین کشورها اقدام می‌کند.

جیومونی و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «جلوگیری از قاچاق بین‌المللی موادمخدر با رویکرد شبکه‌ای برای مداخلات هماهنگ و هدفمند» مسیرهای اصلی قاچاق موادمخدر از نوع کوکائین و هروئین را به همراه مقایسه اثرات مخرب ناشی از مداخلات هدفمند و غیرهماهنگ شناسایی کرده‌است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که هدف قراردادن کشورها بر اساس موقعیت‌های مربوط به آنها در شبکه‌ها، با احتمال بیشتر نسبت به مقابله با مقدار موادمخدر مبادله‌شده، جریان موادمخدر را مختل می‌کند. به‌طور خاص، تمرکز منابع مجری قانون بر روی کشورهایی که چندین ارتباط قاچاق ورودی یا خروجی دارند یا کشورهایی که میانجی بین کشورهای تولیدکننده، ترانزیت و مصرف‌کننده هستند، در این زمینه موثر به نظر می‌رسد. این مطالعه به درک موجود در مورد آسیب‌پذیری شبکه‌های بین‌المللی قاچاق کوکائین و هروئین کمک می‌کند و نشان می‌دهد که استراتژی‌های مبتنی بر تجربه، به‌طور بالقوه در جلوگیری از قاچاق بین‌المللی مؤثرتر از مداخلات غیراستراتژیک و غیرهماهنگ هستند. نتایج همچنین، نقش قابل توجه کشورهای خاص در قاچاق بین‌المللی موادمخدر را تأیید می‌کند.

جمع‌بندی پیشنهادی داخلی و خارجی نشان می‌دهد که پژوهش‌های انجام‌شده اغلب ناظر بر تبیین رابطه مشارکت مردم با پلیس یا تعیین موانع مشارکت مردم و پلیس در پیشگیری از جرم و مانند آن بوده‌است و بیشتر به حوزه پیشگیری از وقوع جرم به صورت کلی پرداخته‌است؛ بنابراین، بر اساس بررسی مطالعات صورت گرفته، پژوهشی به صورت اختصاصی، جامع و مانع در خصوص الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر انجام نشده‌است و بر همین اساس، ضروری است که با انجام این تحقیق، به شناخت بهتر ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری

1. Giommoni, Berlusconi & Aziani

انتظامی از قاچاق موادمخدر پرداخته شود و نتایج تحقیق می‌تواند به‌عنوان یک راهنمای عملی برای فرماندهان، رؤسا و مدیران در سطوح عالی و میانی فراجا در جلب مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر مورد استفاده قرارگیرد.

مبانی نظری

به عقیده برخی از صاحب‌نظران اجتماعی همانند گائوتری «مشارکت پیشینه‌ای به قدمت تاریخ بشری دارد؛ زیرا نظر و عمل مشارکت در بطن جامعه و در مفاهیمی چون دلبستگی، اتحاد، همکاری انجمن و مانند آنها نهفته‌است و از قدیم شالوده پیدایش اجتماعی انسان‌شناختی نوع بشر تلقی شده‌است» (محسنی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۱). با گسترش و پیچیدگی مناسبات و روابط اجتماعی، مشارکت به واژه‌ای نسبتاً پرکاربرد در ادبیات و زبان روزانه و همچنین، در مطالعات و نوشته‌های علمی از مطالعات اجتماعی تا مطالعات رسانه و ارتباطات و حتی سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌های سیاسی تبدیل شده‌است (کارپینتر^۱، ۲۰۱۲، ۱۶۹). از طرفی، اساساً انسان‌ها به‌عنوان آفرینشگران فعال باید در فرایند تکوین توسعه مشارکت داشته باشند. مردم باید به‌طور دائم و در جریان برنامه‌ریزی، تأمین مالی، اجرا و ارزیابی طرح‌های توسعه مشارکت کنند. آنها همچنین، می‌توانند با رفتارها و نگرش‌های خویش درک کنند که توسعه اجتماعی پیش از مشارکت فردی بر مشارکت جمعی مردم تأکید دارد و در این صورت، جمعیت‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مردمی شرکت‌کنندگان اصلی در فرایند توسعه هستند (اکبری‌ان و فتحی، ۱۳۹۱: ۹۰). مشارکت مردمی فرایندی است که در آن، اجتماع، جماعت یا گروهی با همکاری و مشارکت یکدیگر، قصد دستیابی به اهداف معینی را دارند؛ به‌ویژه اینکه کنش مشارکتی دارای سه شاخص محوری است: داوطلبانه‌بودن، آگاهانه‌بودن و مسئولیت‌پذیری در برابر کنش و آثار مترتب بر آن (سعیدی، ۱۳۹۸: ۱۹).

در ادبیات انتظامی نیز از مفهوم مشارکت مردمی در چند حوزه بحث شده است: همکاری پلیس با نهادها و سازمان‌های غیردولتی و همچنین، شرکت در شوراهای فرادستی، اتاق فکر ستاد کل نیروهای مسلح، شورای فرهنگ عمومی کشور، شورای اجتماعی کشور و مانند آن، همفکری و مشاوره پلیس با نخبگان مراکز علمی و دانشگاهی هنرمندان و اصحاب رسانه و نیز سازمان‌های مردم‌نهاد، بهره‌گیری فراجا از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های توده‌های مردم. مشارکت مردم با فراجا، فرایندی است که طی آن، فرماندهی انتظامی برای تسهیل در اجرای مأموریت‌های خود، از ظرفیت‌های برون‌سازمانی در سه سطح نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی، نخبگان و سازمان‌های مردم‌نهاد و نیز قشرها و توده‌های مردم بهره می‌گیرد. این ظرفیت‌ها شامل بسیج امکانات مادی و معنوی، مشاوره و همفکری نخبگان و استفاده از نیروی فیزیکی و اطلاعاتی توده‌های مردم می‌شود (رئیس‌زاده، ۱۳۹۵: ۷۶). گستردگی و تنوع مأموریت‌های پلیس، استفاده از مشارکت عمومی را اجتناب‌ناپذیر کرده است و بسیاری از مأموریت‌های پلیس نیازمند مشارکت اجتماعی است. اکنون پلیس اقدام به جلب مشارکت اجتماعی کرده و در برخی از زمینه‌ها از آن بهره می‌گیرد، ولی با محدودیت‌هایی نیز روبه‌روست. یکی از این محدودیت‌ها ناشناخته‌بودن زمینه‌های مشارکت‌برانگیز است. پژوهش‌هایی که در زمینه مشارکت پلیس انجام شده است، عموماً به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی پرداخته‌اند، ولی زمینه‌ها و امکانات بالقوه مشارکت اجتماعی که در راستای مأموریت‌های پلیس باشند، به‌خوبی شناخته نشده است (اسلامی فارسانی، ۱۳۹۶: ۴۸). فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، با تشکیل معاونت اجتماعی، توجه خود را به ارتقای جامعه‌محوری در انجام اقدامات خود منعطف نموده است. بر اساس این راهبرد، نیروهای پلیس به‌تنهایی نمی‌توانند روند جرم و بی‌نظمی را مهار کرده و کنترل اجتماعی را اعمال کنند. آنها برای پیشگیری از جرم و حل مشکلات محلی، نیازمند همکاری و کمک گروه‌های اجتماعی و انجمن‌ها هستند. توفیق در اجرای راهبرد جامعه‌محوری مستلزم حضور مشهود پلیس در جامعه، اطلاع‌رسانی به مردم، عمل به‌عنوان الگو و

مربی، حمایت از بزه‌دیدگان و کمک به شکل‌گیری و ارتقای مشارکتهای پیشگیری از جرم توسط پلیس است (محمد نسل، ۱۳۹۷: ۱۵).

شریعت اسلام به اهمیت پیشگیری از جرایم واقف بوده و برای جلوگیری از وقوع هر دسته از جرایم، یک ابزار خاص را برای پیشگیری پیش بینی نموده‌است؛ به‌طورمثال، برای جلوگیری از ارتکاب جرم ربا، خداوند در آیه ۲۷۵ از سوره بقره^۱ می‌فرماید: «و حال آنکه خدا دادوستد را حلال و ربا را حرام گردانیده‌است. پس، هرکس که اندرزی از جانب پروردگارش بدو رسید و (از رباخواری) باز ایستاد، آنچه گذشته، از آن اوست و کارش به خدا واگذار می‌شود و کسانی که (به رباخواری) بازگردند، آنان اهل آتشند و در آن ماندگار خواهند بود» (گلدوزیان، ۱۴۰۰: ۹۵). در روایات زیادی از ائمه معصومین (ع) به نقش عوامل مختلف، ازجمله توبه در پیشگیری از جرم و گناه و باز اجتماعی نمودن بزه‌کار اشاره شده‌است؛ بر این اساس، یکی از ارزش‌های اخلاقی که نقش مهمی را در اصلاح و بازپروری مجرمان برعهده دارد و آنان را از ترغیب مجدد به‌سوی جاذبه‌های گناهان و جرایم باز می‌دارد، توبه است. طبق این ارزش والای اخلاقی، راه اصلاح و بازگشت همواره برای همه گناهکاران باز است و انسان خطاکار در هیچ شرایطی نباید از لطف و رحمت بیکران الهی مأیوس شود و براساس روایات، یأس از رحمت خدا، از گناهان کبیره قلمداد شده‌است (صدوق، ۱۳۹۰: ۵۶۴).

پیشگیری انتظامی شامل یک سلسله عملیات‌های پلیسی است که طی آن، پلیس با اختیار قانونی خود، فرصت‌های ارتکاب جرم را محدود می‌کند و عبارت‌است از مهار و کنترل جرم از طریق اقدامات پلیسی نظیر افزایش گشت‌های انتظامی و حضور مؤثر و ملموس پلیس در سطح شهر برای جلوگیری از اعمال مجرمانه و کاهش تکرار جرم در چارچوب قانون. همچنین، بررسی روند بزه‌کاری و علل وقوع آن به‌منظور اتخاذ تدابیر مقابله‌با مجرم و انجام اقدامات فوری در امر مبارزه‌با بزه‌کاری و جرایم و همکاری با ارگان‌های

۱. «وَاحْلُ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ»

مسئول در زمینه کاهش جرم. در همین رابطه، جامعه اصولاً معتقد است که پلیس، مهم‌ترین سازمان در کنترل و مهار جرم است و ترجیح می‌دهد که این نیرو علاوه بر حل مشکلات مردم در این زمینه، در پیشگیری از وقوع جرم نیز نقش داشته باشد (جزینی، ۱۴۰۱: ۲۷).

الگوی مفهومی پژوهش

در جمع‌بندی پیشینه و مبانی نظری به‌منظور رسیدن به الگوی مفهومی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر، ابتدا رویکردهای مبارزه با قاچاق موادمخدر بررسی می‌گردد. این رویکردها شامل رویکرد بازرسی انتظامی یا عملیات آشکار، رویکرد عملیات اطلاعاتی یا پنهان، رویکرد رزمی تاکتیکی، رویکرد حمل و تحویل تحت نظارت یا تحویل کنترل‌شده و رویکرد عملیات روانی است. رویکرد نحوه مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر به‌عنوان یکی از لایه‌های اصلی الگو ارائه می‌شود. در کنار لایه مربوط به رویکردهای مبارزه با قاچاق موادمخدر، رویکرد فرآیند جزایی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر شامل مراحل زیر است: اندیشه مجرمانه یا قصد ارتکاب جرم (تصمیم‌گیری)، انجام عملیات مقدماتی (جستجو)، شروع به اجرا و انجام کامل جرم (عمل مجرمانه).

با توجه به اینکه مقابله و اعمال برخوردهای سلبی و ایجابی با قاچاق موادمخدر و روانگردان‌ها در کشور در قالب یک راهبرد متوازن اجتماعی، مشتمل بر دو رویکرد کاهش عرضه و کاهش تقاضای موادمخدر و روانگردان‌ها می‌باشد، بنابراین، در کنار الگوهای ذکرشده، دو رویکرد مذکور نیز بررسی می‌شوند و از الگوی مورد بحث می‌توان به نحوه مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی با اقدامات مقابله‌ای و مبارزه‌ای و کاهش تقاضا برای قاچاق موادمخدر دست یافت. بر این اساس الگوی مفهومی پژوهش در قالب نمودار ۱ قابل ارائه است.

نمودار ۱. الگوی مفهومی پژوهش

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش کمی و کیفی (آمیخته یا ترکیبی) است. ابتدا به روش کیفی و از طریق مصاحبه با اندیشمندان، خبرگان و نخبگان به تعداد ۱۶ نفر مطالعه میدانی تا رسیدن به اشباع داده انجام و الگوی بومی الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر احصا شد. سپس الگوی به دست آمده، به روش کمی اعتبارسنجی شد. مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی تحقیق شامل اندیشمندان حوزه پیشگیری از جرم و نخبگان بخش خصوصی، خبرگان فعال در زمینه پیشگیری از جرم در حوزه موادمخدر، اعضای شورای هماهنگی مبارزه با موادمخدر، اعضای ستاد مبارزه با موادمخدر ریاست جمهوری و اساتید حوزه پیشگیری از جرم دانشگاه‌ها، نخبگان فراجا شامل فرماندهان و مسئولان فرماندهی کل انتظامی و مانند آن هستند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند با روش گلوله‌برفی و براساس اصل اشباع نظری انتخاب شدند. در بخش کمی نیز جامعه آماری شامل کلیه فرماندهان، مدیران و کارشناسان شاغل در قسمت‌های عملیاتی پلیس پیشگیری فراجا، اعضای شورای هماهنگی مبارزه با موادمخدر و پلیس تخصصی

مبارزه با موادمخدر هستند. باتوجه به شرایط ذکر شده و براساس برآورد اولیه، حجم جامعه آماری حدود ۸۵۰ نفر و حجم نمونه بالاستفاده از فرمول کوکران، تعداد ۲۶۵ نفر محاسبه گردید. در انتخاب نمونه ها نیز از روش تصادفی منظم استفاده شده است. ابزار گردآوری داده ها در بخش کیفی از مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی نیز از پرسش نامه محقق ساخته برگرفته از نتایج مصاحبه استفاده شد. پس از گردآوری اطلاعات و تدوین پرسش نامه، اعتبار صوری و محتوایی پرسش نامه به تأیید اساتید راهنما، مشاور و چند نفر از خبرگان رسید و پایایی پرسش نامه نیز به وسیله آلفای کرونباخ بررسی شد. به منظور اخذ روایی نیز از روش CVI^1 و CVR^2 استفاده شده است. در ادامه، بالاستفاده از نرم افزار PLS و به کارگیری آزمون های پارامتری حسب مورد الگوی به دست آمده ارزیابی و مورد تأیید قرار گرفت.

یافته ها

ویژگی های کلی مشارکت کنندگان

در این بخش، ویژگی های خبرگان به لحاظ سن، سابقه اجرایی و مشاغل مدیریتی مورد مطالعه قرار گرفت؛ ضمن اینکه تمامی خبرگان دارای مدرک تحصیلی دکتری هستند. میانگین سن مشارکت کنندگان ۴۹ سال و سابقه مدیریتی و اجرایی آنها ۲۲ سال بوده است.

جدول ۱. ویژگی های کلی مشارکت کنندگان

ردیف	کد مشارکت کننده	سازمان متبوع	سن (سال)	سابقه مدیریتی (سال)	مدرک تحصیلی
۱	۱۱۱	فراجا	۵۱	۲۶	دکتری
۲	۱۱۲	فراجا	۵۳	۲۵	دکتری
۳	۱۱۳	وزارت کشور	۴۶	۱۸	دکتری
۴	۱۱۴	قوه قضائیه	۴۲	۱۳	دکتری
۵	۱۱۵	فراجا	۴۸	۱۹	دکتری
۶	۱۱۶	فراجا	۴۷	۲۰	دکتری
۷	۱۱۷	فراجا	۳۹	۱۴	دکتری

1. Content Validity Index
2. Content Validity Ratio

ردیف	کد مشارکت کننده	سازمان متبوع	سن (سال)	سابقه مدیریتی (سال)	مدرك تحصیلی
۸	۱۱۸	فراجا	۵۲	۲۷	دکتری
۹	۱۱۹	فراجا	۵۴	۲۸	دکتری
۱۰	۱۲۰	وزارت علوم	۴۹	۱۹	دکتری
۱۱	۱۲۱	وزارت علوم	۴۸	۲۰	دکتری
۱۲	۱۲۲	وزارت علوم	۵۶	۲۶	دکتری
۱۳	۱۲۳	وزارت علوم	۴۹	۱۸	دکتری
۱۴	۱۲۴	وزارت علوم	۶۲	۳۰	دکتری
۱۵	۱۲۵	قوه قضائیه	۴۸	۲۵	دکتری
۱۶	۱۲۶	فراجا	۴۲	۱۴	دکتری
	میانگین		۴۹	۲۲	دکتری

بررسی و تحلیل مضمونی داده‌های کیفی

به منظور به دست آوردن شاخص‌های الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر نسبت به انجام مصاحبه با مشارکت‌کنندگان پژوهش اقدام و متن مصاحبه‌ها پیاده‌سازی و مضامین پایه از متن مصاحبه‌ها استخراج شد و پس از بررسی مضامین پایه نیز نسبت به حذف مضامین تکراری اقدام شد. مضامین استخراج شده نهایی از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان به شرح جدول زیر است:

جدول ۲. مضامین پایه استخراج شده از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان

کد مشارکت کننده	مضامین پایه به دست آمده
۱۱۱	توسعه و تحکیم و تقویت نیروهای نظامی مردمی در تقویت کنترل مرزهای ورودی و خروجی موادمخدر (گسترش بسیج مردمی) - تشکیل کمیته‌های محلی متشکل از اعضای جامعه، بزرگان و مسئولان محلی، گسترش پلیس افتخاری، همیاران پلیس، نگهبان محله، سازماندهی گشت‌های محله‌ای و داوطلبانه و تعامل با معتمدان و ریش سفیدان - گسترش تبلیغات انتظامی محیطی از جمله نصب بنر برای مشارکت مردم در از بین بردن زمینه‌های قاچاق موادمخدر - مدیریت افکار عمومی مردم در خصوص تشدید مجازات جرایم موادمخدر و ضرورت برخورد قضایی بازدارنده
۱۱۲	ایجاد شبکه‌های محلی اطلاعاتی با سازمان‌های مردم نهاد - مشارکت مردم با پلیس در پیشگیری انتظامی بر اساس شاخص‌های مربوط به رویکردهای کاهش تقاضا و مبارزه با عرضه موادمخدر - توسعه سیستم‌های پاداش و تقدیر و تشویق عمومی و ترویج فرهنگ همکاری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی - تصویر سازی ذهنی مناسب به منظور ترویج فرهنگ همکاری با پلیس و مسئولیت‌پذیری اجتماعی عمومی - اشرافیت اطلاعاتی کامل پلیس بر قاچاقچیان از طریق سران

کد مشارکت کننده	مضامین پایه به دست آمده
	طوایف و اشخاص با نفوذ، در مرزهای ورود موادمخدر به کشور
۱۱۳	ضرورت توجه به شاخص های مربوط به رویکرد عملیات روانی در مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر- تولید محتوا توسط فعالان حوزه فرهنگی و اجتماعی در راستای ترویج فرهنگ همکاری پلیس با مردم- به اشتراک گذاری اقدامات پلیسی تأثیرگذار از عملیات های واقعی و تولید محتواهای چندرسانه ای- گسترش همکاری های بین المللی با سازمان های مردم نهاد بین المللی و مشارکت در پروژه های بین المللی در این خصوص
۱۱۴	گسترش ارتباط مستقیم مردم با نیروهای انتظامی و سهیم شدن مردم در هزینه های پلیسی و خدمات امنیتی - گزارش دهی ناشناس و امن مبتنی بر فناوری و امنیت اطلاعات- شفاف سازی اقدامات پلیس در برخورد با مجرمان جرایم موادمخدر به منظور مشارکت آگاهانه مردم- استفاده از ظرفیت نخبگان و شرکت های دانش بنیان در تجهیز مناطق مرزی و مسیر تردد قاچاقچیان به فناوری های جدید
۱۱۵	توجه به روش های سنتی مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر در کنار روش های جدید - افزایش اعتماد عمومی به پلیس با شفاف سازی فرآیند اقدامات پلیس در رسیدگی به درخواست های مردمی- گسترش پایگاه های اطلاع رسانی به مردم در مورد برخورد با قاچاقچیان، محکومیت ها و مصادره اموال آنها - گسترش مشارکت مردم در هوشمندسازی اقدامات مقابله ای به منظور توسعه اشراف اطلاعاتی در مناطق صعب العبور و مرزهای آبی و خاکی
۱۱۶	برگزاری جلسات اضطراری محلی توسط پلیس و تشکیل گروه های اضطراری بر اساس وضعیت و میزان جرم - استفاده از سامانه های ارتباطی امن و پیشرفته دیجیتالی و ماهواره ای برای انتقال سریع اطلاعات بین مردم به پلیس- اجرای نشست ها و کمپین های مجازی دیجیتال و واقعی با استفاده از فناوری های نوین و شبکه های اجتماعی- گسترش تعامل با شرکت های حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی برای شناسایی و رصد محموله های قاچاق و کشف موادمخدر- افزایش جذب منابع خبری از مسافران خارجی و داخلی برای دریافت اخبار مربوط به قاچاقچیان برون مرزی و گزارش محموله های ترانزیتی موادمخدر به پلیس - تدوین الگوی دینی و اسلامی برای مشارکت مردم با پلیس در این راستا
۱۱۷	ایجاد و تقویت شبکه های محلی اطلاعاتی با گروه های همیار محلی و سازمان های مردم نهاد - گسترش استفاده از بستر فضای مجازی در راه اندازی کمپین ها و کانال های شبکه اجتماعی برای همکاری مردم با پلیس- تعامل برنامه ریزی شده، منسجم و هدفمند پلیس با آحاد جامعه درخصوص ارائه گزارش جرایم موادمخدر به پلیس - گسترش پلتفرم های آنلاین و شبکه های اجتماعی امن در راستای اخذ اخبار و گزارشات مردم و ایجاد انگیزه به روش های مادی و معنوی برای همکاری با پلیس - گسترش فرهنگ حفاظت از مرز در بین مرزنشینان و جلب اعتماد مرزنشینان به عنوان یک نیروی مرزبان
۱۱۸	هم افزایی و همکاری سازنده پلیس با مراکز علمی، دانشگاهی و نیز شرکت های دانش بنیان درخصوص تولید تجهیزات مدرن برای انجام عملیات های اطلاعاتی - تشکیل انجمن ها و

کد مشارکت کننده	مضامین پایه به دست آمده
	کارگروه‌های مردمی و توانمندسازی کارگروه‌ها و اعتمادسازی پلیس در بین مردم - تضمین حفاظت از هویت فرد گزارش‌دهنده با گسترش حمایت‌های قانونی و اجتماعی و تشویق و قدردانی از آنها
۱۱۹	توسعه و تقویت شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تحقیقات جامعه شناختی - کنترل هوشمند قاچاقچیان با به کارگیری تجهیزات فناورانه از جمله دوربین‌های تشخیص چهره با استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش بنیان - مشارکت مردم و شرکت‌های دانش بنیان در تولید و به کارگیری امکانات و تجهیزات مدرن کشف موادمخدر - مشارکت مردم با پلیس در پیشگیری انتظامی بر اساس شاخص‌های مربوط به رویکرد عملیات اطلاعاتی یا پنهان یا رویکرد عملیات آشکار
۱۲۰	گسترش کانون‌های مردمی پلیس در همکاری‌های اطلاعاتی در مراحل اولیه وقوع جرم یا تولید موادمخدر - گسترش همکاری گروه‌های مختلف مردمی در توسعه امکانات و تجهیزات مراکز ترک اعتیاد و توانمندسازی معتادان - استفاده از ظرفیت بازنشستگان فراجا و سایر نیروهای مسلح در زمینه برخورد با قاچاق موادمخدر - بهره‌گیری از تجارب سایر کشورها درخصوص نحوه جلب مشارکت مردم در انجام اقدامات اطلاعاتی در این راستا
۱۲۱	تقویت فرهنگ مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تشویق به مشارکت اجتماعی - انجام اقدامات اقتصادی و حمایتی مردمی به منظور کاهش انگیزه‌های اقتصادی قاچاقچیان برای قاچاق موادمخدر - بهره‌برداری از تجارب و امکانات فنی، پشتیبانی و اقتصادی کشورهای دیگر و سازمان‌های بین‌المللی - مشارکت مردم در تشدید اقدامات مربوط به پیشگیری قانون محور با افزایش اختیارات قانونی پلیس در بحث مبارزه با قاچاق - ترویج فرهنگ همکاری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در راستای گزارش‌دهی و مشارکت مردم به عنوان عنصر اطلاعاتی - انجام اقدامات مربوط به مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی بر اساس فرآیند مقابله و مبارزه با جرم
۱۲۲	ضرورت توجه به مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی بر اساس رویکرد حمل و تحویل تحت نظارت و رویکرد رزمی - تسهیل فرآیند ارتباط مردم با پلیس با راه‌اندازی فناورانه کانال‌های گزارش‌دهی ناشناس و امن - اطلاع‌رسانی و هشدار به قاچاقچیان و کشورهای همسایه تولیدکننده موادمخدر با روش‌های حرفه‌ای و عرف بین‌الملل - حمایت از بزه‌دیدگان حوزه جرایم موادمخدر و بازپروای آنها و حمایت از شهود، مطلعان و گزارش‌دهندگان این جرایم - ضرورت انجام اقدامات پیشگیرانه بر اساس فرآیند جزایی
۱۲۳	گسترش همکاری‌های بین‌المللی با مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی - تشکیل و تقویت گروه‌های مردمی نظارتی محلی - توسعه و تشویق به نوآوری شرکت‌های فناوری و دانش بنیان در تولید تجهیزات مدرن کشف موادمخدر و سیستم‌های مراقبتی در تقویت فیزیکی از مرزها - گسترش کنترل‌های اجتماعی غیررسمی - شکل‌گیری هنجارهای بین‌المللی و مطالبه‌گری عمومی درخصوص ضرر و زیان مادی و معنوی ناشی از قاچاق موادمخدر
۱۲۴	پشتیبانی از پروژه‌های تحقیق و توسعه و گسترش سیستم‌های تحلیل داده و هوش مصنوعی

مشارکت کننده	کد	مضامین پایه به دست آمده
		به منظور انجام عملیات آشکار - گسترش اجرای طرح های پلیسی با محوریت طرح امنیت مردم محور - تشدید اقدامات مربوط به انواع روش های پیشگیری در این راستا به خصوص گسترش نقش سازمان های مردم نهاد - گسترش همکاری، پشتیبانی و حمایت مردم از تحقیقات و عملیات های پلیسی
۱۲۵		به کارگیری نهبانان محله، پلیس افتخاری و پایگاه های مقاومت بسیج در اقدام های اطلاعاتی و گشت های پیشگیری - گسترش همکاری سازمان های مردم نهاد و دولتی فعال در همکاری با پلیس - جلب مشارکت مرز نشینان در کنترل ترددات غیرمجاز مرزی - دخالت دادن مردم در فرآیند اقدامات دستگاه های عدالت کیفری و گسترش اقدامات مربوط به عدالت ترمیمی - آموزش و اطلاع رسانی عمومی به موقع و پیشگیری به هنگام - استفاده از نرم افزارهای تحلیل داده برای تحلیل الگوهای رفتاری و به کارگیری هوش مصنوعی در پردازش تصویر و ویدئوی موجود از عناصر قاچاق موادمخدر - به کارگیری مراکز پژوهشی و علمی در تجهیز ایستگاه های بازرسی الکترونیکی و هوشمند
۱۲۶		گسترش اشرافیت اطلاعاتی پلیس در حوزه برون مرزی (حداقل ۵۰ کیلومتر در آن سوی حوزه استحفاظی) از طریق مشارکت مردمی - واکنش سریع و به موقع پلیس به گزارش های مردمی و استفاده از کانال های ارتباطی جدید و مطمئن جهت دریافت اخبار و اطلاعات از مردم - آموزش و آگاهی بخشی به جامعه - تقویت فرهنگ اعتیادستیزی و مشارکت گروه های مردمی در گشت های محلی با نظارت نیروهای انتظامی - استفاده از فناوری جدید و پلتفرم های هوشمند برای اخذ گزارش های مردمی به صورت فوری و دقیق - تشکیل شورای معتمد پلیس در محلات در راستای برقراری شبکه های اطلاعاتی بین مردم و پلیس

با در نظر گرفتن مضامین پایه به دست آمده از مصاحبه با مشارکت کنندگان، با استفاده از روش تحلیل مضمون، نسبت به تعیین مضامین سازمان دهنده و مضامین فراگیر اقدام شد که نتیجه به شرح جداول زیر است:

جدول ۳. تعیین مضامین سازمان دهنده با روش تحلیل مضمون

ردیف	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
۱	مرحله اندیشه مجرمانه (قصد) ارتکاب جرم	۱- آموزش و آگاهی بخشی به جامعه (A1) ۲- تشکیل انجمن ها و کارگروه های مردمی و توانمندسازی کارگروه ها و اعتماد سازی پلیس در بین مردم (A2) ۳- توسعه و تقویت شبکه های اجتماعی مبتنی بر تحقیقات جامعه شناختی (A3)

ردیف	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
		۴- گسترش کانون‌های مردمی پلیس در همکاری‌های اطلاعاتی در مراحل اولیه وقوع جرم یا تولید مواد مخدر (A4) ۵- گسترش اجرای طرح‌های پلیسی با محوریت طرح امنیت مردم محور (A5) ۶- مشارکت مردم در تشدید اقدامات مربوط به پیشگیری قانون محور با افزایش اختیارات قانونی پلیس در بحث مبارزه با قاچاق (A6)
۲	مرحله انجام عملیات مقدماتی	۱- تسهیل فرآیند ارتباط مردم با پلیس با راه‌اندازی فناوریانه کانال‌های گزارش دهی ناشناس و امن (MA1) ۲- تشکیل و تقویت گروه‌های مردمی نظارتی محلی (MA2) ۳- به کارگیری نگهبانان محله، پلیس افتخاری و پایگاه‌های مقاومت بسیج در اقدام‌های اطلاعاتی و گشت‌های پیشگیری (MA3) ۴- گسترش تبلیغات انتظامی محیطی از جمله نصب بنر برای مشارکت مردم در از بین بردن زمینه‌های قاچاق مواد مخدر (MA4) ۵- ایجاد شبکه‌های محلی اطلاعاتی با سازمان‌های مردم نهاد (MA5) ۶- تولید محتوا توسط فعالان حوزه فرهنگی و اجتماعی در راستای ترویج فرهنگ همکاری پلیس با مردم (MA6)
۳	مرحله شروع به اجرای جرم	۱- گزارش دهی ناشناس و امن مبتنی بر تکنولوژی و امنیت اطلاعات (E1) ۲- اطلاع رسانی و هشدار به قاچاقچیان و کشورهای همسایه تولیدکننده مواد مخدر با روش‌های حرفه‌ای و عرف بین الملل (E2) ۳- ایجاد و تقویت شبکه‌های محلی اطلاعاتی با گروه‌های همیار محلی و سازمان‌های مردم نهاد (E3) ۴- تقویت فرهنگ اعتیادستیزی و مشارکت گروه‌های مردمی در گشت‌های محلی با نظارت نیروهای انتظامی (E4) ۵- افزایش اعتماد عمومی به پلیس با شفاف سازی فرآیند اقدامات پلیس در رسیدگی به درخواست‌های مردمی (E5) ۶- برگزاری جلسات اضطراری محلی توسط پلیس و تشکیل تیم‌های اضطراری بر اساس وضعیت و میزان جرم (E6)
۴	مرحله وقوع جرم قاچاق مواد مخدر	۱- استفاده از فناوری جدید و پلتفرم‌های هوشمند برای اخذ گزارش‌های مردمی به صورت فوری و دقیق (V1) ۲- جلب مشارکت مرز نشینان در کنترل تردهای غیرمجاز مرزی (V2) ۳- دخالت دادن مردم در فرآیند اقدامات دستگاه‌های عدالت کیفری و گسترش اقدامات مربوط به عدالت ترمیمی (V3) ۴- گسترش همکاری، پشتیبانی و حمایت مردم از تحقیقات و عملیات‌های پلیسی (V4)

ردیف	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
		۵- توسعه و تشویق به نوآوری شرکت‌های فناوری و دانش‌بنیان در تولید تجهیزات مدرن کشف موادمخدر و سیستم‌های مراقبتی در تقویت فیزیکی از مرزها (V5) ۶- حمایت از بزه‌دیدگان حوزه جرایم موادمخدر و بازپروی آنها و حمایت از شهود، مطلعان و گزارش‌دهندگان این جرایم (V6)
۵	رویکرد عملیات روانی	۱- اجرای نشست‌ها و کمپین‌های مجازی دیجیتال و واقعی با استفاده از فناوری‌های نوین و شبکه‌های اجتماعی (R1) ۲- گسترش پایگاه‌های اطلاع‌رسانی به مردم درمورد برخورد با قاچاقچیان، محکومیت‌ها و مصادره اموال آنها (R2) ۳- مدیریت افکار عمومی مردم درخصوص تشدید مجازات جرایم موادمخدر و ضرورت برخورد قضایی بازدارنده (R3) ۴- تصویرسازی ذهنی مناسب به‌منظور ترویج فرهنگ همکاری با پلیس و مسئولیت‌پذیری اجتماعی عمومی (R4) ۵- به اشتراک‌گذاری اقدامات پلیسی تأثیرگذار از عملیات‌های واقعی و تولید محتواهای چندرسانه‌ای (R5) ۶- شفاف‌سازی اقدامات پلیس در برخورد با مجرمان جرایم موادمخدر به‌منظور مشارکت آگاهانه مردم (R6)
۶	رویکرد کنترل عرضه	۱- گسترش استفاده از بستر فضای مجازی در راه‌اندازی کمپین‌ها و کانال‌های شبکه اجتماعی جهت همکاری مردم با پلیس (C1) ۲- کنترل هوشمند قاچاقچیان با به‌کارگیری تجهیزات فناورانه از جمله دوربین‌های تشخیص چهره با استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان (C2) ۳- توجه به روش‌های سنتی مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر در کنار روش‌های مدرن (C3) ۴- تشکیل کمیته‌های محلی متشکل از اعضای جامعه، بزرگان و مسئولان محلی، گسترش پلیس افتخاری، همیاران پلیس، نگهبان محله، سازماندهی گشت‌های محله‌ای و داوطلبانه و تعامل با معتمدان و ریش‌سفیدان (C4) ۵- توسعه سیستم‌های پاداش و تقدیر و تشویق عمومی و ترویج فرهنگ همکاری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی (C5) ۶- گسترش ارتباط مستقیم مردم با نیروهای انتظامی و سهیم‌شدن مردم در هزینه‌های پلیسی و خدمات امنیتی (C6) ۷- واکنش سریع و به‌موقع پلیس به گزارش‌های مردمی و استفاده از کانال‌های ارتباطی جدید و مطمئن برای دریافت اخبار و اطلاعات از مردم (C7)
۷	رویکرد کاهش	۱- گسترش همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و دولتی فعال در همکاری با پلیس

ردیف	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
	تقاضای موادمخدر	(K1) ۲- تشدید اقدامات مربوط به انواع روش‌های پیشگیری در این راستا به‌خصوص گسترش نقش سازمان‌های مردم‌نهاد (K2) ۳- گسترش همکاری گروه‌های مختلف مردمی در توسعه امکانات و تجهیزات مراکز ترک اعتیاد و توانمندسازی معتادان (K3) ۴- انجام اقدامات اقتصادی و حمایتی مردمی به‌منظور کاهش انگیزه‌های اقتصادی قاچاقچیان برای قاچاق موادمخدر (K4) ۵- تدوین الگوی دینی و اسلامی برای مشارکت مردم با پلیس در این راستا (K5) ۶- آموزش و اطلاع‌رسانی عمومی به‌موقع و پیشگیری به‌هنگام (K6) ۷- گسترش کنترل‌های اجتماعی غیررسمی (K7) ۸- تقویت فرهنگ مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تشویق به مشارکت اجتماعی (K8)
۸	رویکرد عملیات آشکار	۱- تعامل برنامه‌ریزی‌شده، منسجم و هدفمند پلیس با آحاد جامعه درخصوص ارائه گزارش جرایم موادمخدر به پلیس (RM1) ۲- مشارکت مردم و شرکت‌های دانش‌بنیان در تولید و به‌کارگیری امکانات و تجهیزات جدید کشف موادمخدر (RM2) ۳- استفاده از ظرفیت بازنشستگان فراجا و سایر نیروهای مسلح در زمینه برخورد با قاچاق موادمخدر (RM3) ۴- گسترش همکاری‌های بین‌المللی با مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی (RM4) ۵- به‌کارگیری مراکز پژوهشی و علمی در تجهیز ایستگاه‌های بازرسی الکترونیکی و هوشمند (RM5) ۶- پشتیبانی از پروژه‌های تحقیق و توسعه و گسترش سیستم‌های تحلیل داده و هوش مصنوعی به منظور انجام عملیات آشکار (RM6)
۹	رویکرد عملیات اطلاعاتی یا پنهان	۱- ترویج فرهنگ همکاری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در راستای گزارش‌دهی و مشارکت مردم به‌عنوان عنصر اطلاعاتی (P1) ۲- گسترش پلتفرم‌های آنلاین و شبکه‌های اجتماعی امن در راستای اخذ اخبار و گزارشات مردم و ایجاد انگیزه به روش‌های مادی و معنوی جهت همکاری با پلیس (P2) ۳- هم‌افزایی و همکاری سازنده پلیس با مراکز علمی، دانشگاهی و نیز شرکت‌های دانش‌بنیان درخصوص تولید تجهیزات مدرن برای انجام عملیات‌های اطلاعاتی (P3)

ردیف	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
		۴- تضمین حفاظت از هویت فرد گزارش دهنده با گسترش حمایت‌های قانونی و اجتماعی و تشویق و قدردانی از آنها (P4) ۵- استفاده از نرم‌افزارهای تحلیل داده برای تحلیل الگوهای رفتاری و به‌کارگیری هوش مصنوعی در پردازش تصویر و ویدئوی موجود از عناصر قاچاق موادمخدر (P5) ۶- تشکیل شورای معتمد پلیس در محلات در راستای برقراری شبکه‌های اطلاعاتی بین مردم و پلیس (P6) ۷- بهره‌گیری از تجارب سایر کشورها درخصوص نحوه جلب مشارکت مردم در انجام اقدامات اطلاعاتی در این راستا (P7)
۱۰	رویکرد رزمی - تاکتیکی	۱- گسترش فرهنگ حفاظت از مرز در بین مرزنشینان و جلب اعتماد مرزنشینان به‌عنوان یک نیروی مرزبان (RT1) ۲- استفاده از سیستم‌های ارتباطی امن و پیشرفته دیجیتالی و ماهواره‌ای برای انتقال سریع اطلاعات بین مردم به پلیس (RT2) ۳- توسعه و تحکیم و تقویت نیروهای نظامی مردمی در تقویت کنترل مرزهای ورودی و خروجی موادمخدر (گسترش بسیج مردمی) (RT3) ۴- اشرافیت اطلاعاتی کامل پلیس بر قاچاقچیان از طریق سران طوایف و اشخاص با نفوذ، در مرزهای ورود موادمخدر به کشور (RT4) ۵- استفاده از ظرفیت نخبگان و شرکت‌های دانش‌بنیان در تجهیز مناطق مرزی و مسیر تردد قاچاقچیان به فناوری‌های جدید (RT5) ۶- گسترش مشارکت مردم در هوشمندسازی اقدامات مقابله‌ای به‌منظور توسعه اشراف اطلاعاتی در مناطق صعب‌العبور و مرزهای آبی و خاکی (RT6)
۱۱	رویکرد حمل و تحویل تحت نظارت	۱- گسترش تعامل با شرکت‌های حمل‌ونقل زمینی، هوایی و دریایی برای شناسایی و رصد محموله‌های قاچاق و کشف موادمخدر (N1) ۲- افزایش جذب منابع خبری از مسافران خارجی و داخلی برای دریافت اخبار مربوط به قاچاقچیان برون‌مرزی و گزارش محموله‌های ترانزیتی موادمخدر به پلیس (N2) ۳- بهره‌برداری از تجارب و امکانات فنی، پشتیبانی و اقتصادی کشورهای دیگر و سازمان‌های بین‌المللی (N3) ۴- شکل‌گیری هنجارهای بین‌المللی و مطالبه‌گری عمومی درخصوص ضرر و زیان مادی و معنوی ناشی از قاچاق موادمخدر (N4) ۵- گسترش اشرافیت اطلاعاتی پلیس در حوزه برون‌مرزی (حداقل ۵۰ کیلومتر در آن سوی حوزه استحفاظی) از طریق مشارکت مردمی (N5) ۶- گسترش همکاری‌های بین‌المللی با سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی و

ردیف	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
		مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی در این خصوص (N6)

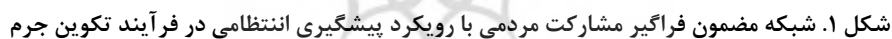
جدول ۴. مضامین فراگیر با در نظر گرفتن مضامین سازمان‌دهنده

ردیف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده
۱	مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر بر اساس فرآیند تکوین جرم	۱-مرحله اندیشه مجرمانه (قصد ارتکاب جرم) ۲-مرحله انجام عملیات مقدماتی ۳-مرحله شروع به اجرای جرم
۲	مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر بر اساس فرآیند کاهش فرصت و کنترل جرم	۱-مرحله وقوع جرم قاچاق موادمخدر ۲-رویکرد عملیات روانی ۳-رویکرد کنترل عرضه ۴-رویکرد کاهش تقاضای موادمخدر
۳	مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر بر اساس فرآیند مقابله و مبارزه با جرم	۱-رویکرد عملیات آشکار ۲-رویکرد عملیات اطلاعاتی یا پنهان ۳-رویکرد رزمی - تاکتیکی ۴-رویکرد حمل و تحویل تحت نظارت

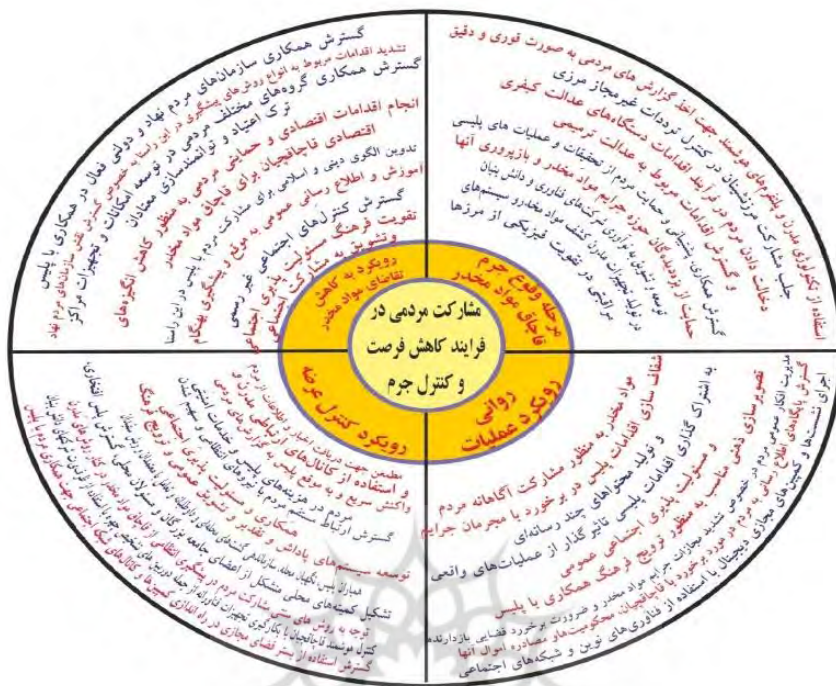
در پژوهش حاضر، از الگوی کیفی (شبکه مضامین) به‌دست‌آمده، برای ساخت پرسش‌نامه استفاده‌شد؛ به‌نحوی که مضامین پایه به شاخص‌ها، مضامین سازمان‌دهنده به مؤلفه‌ها و مضامین فراگیر به ابعاد تبدیل شد.

مشارکت مردمی در فرآیند تکوین جرم

مضمون فراگیر مشارکت مردمی در فرآیند تکوین جرم، بر بخشی از جرم تأکید دارد که در ابتدای وقوع فعل مجرمانه صورت می‌پذیرد و مضمون‌های سازمان‌دهنده و مضمون پایه آن به شرح زیر است:

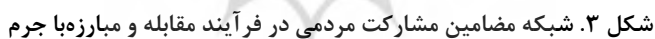
در پاره‌ای از مواقع، سیاست‌های اتخاذشده در راستای پیشگیری از وقوع جرم، به‌دنبال آن است که به‌گونه‌ای عمل نماید تا فرصت‌های ایجادشده برای ارتکاب به جرم را کاهش دهد و به این ترتیب، کنترل مناسبی بر فضای حاکم در ارتکاب جرم قاچاق مواد مخدر در جامعه حاصل گردد؛ بنابراین، راهکارهایی که از نگاه خبرگان، می‌تواند در ایجاد فضای مشارکت مردمی در فرآیند کاهش فرصت و کنترل جرم موثر باشد، به شرح زیر است:

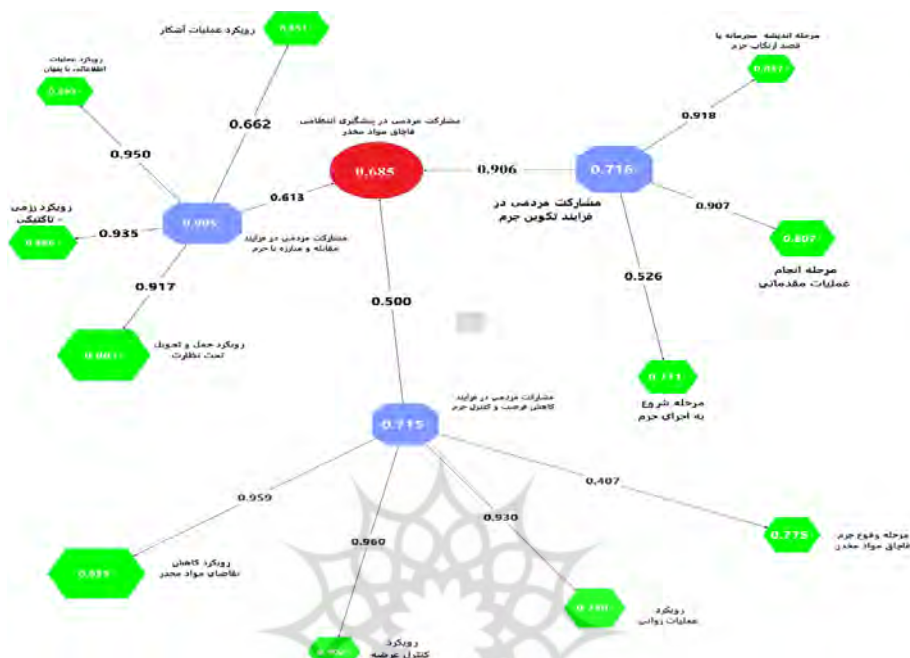
شکل ۲. شبکه مضمون فراگیر مشارکت مردمی در فرآیند کاهش فرصت و کنترل جرم

مشارکت مردمی در فرآیند مقابله و مبارزه با جرم

یکی از اهداف عالی در توجه به مشارکت مردمی در مبارزه با قاچاق مواد مخدر، مضامینی است که می‌تواند در فرآیند مقابله و مبارزه با جرم موثر واقع شود؛ بنابراین، یکی از مهم‌ترین اهدافی که در به کارگیری ظرفیت مردمی جامعه می‌تواند مورد توجه قرار گیرد، مشارکت مردمی در مقابله و مبارزه با جرم قاچاق مواد مخدر است که البته شکل مبارزه مشارکت مردمی بالطبع با مبارزه قهرآمیز از دیدگاه انتظامی متفاوت خواهد بود؛ بنابراین، راهکارهایی که از نگاه خبرگان در ایجاد فضای مشارکت مردمی در فرآیند مقابله و مبارزه با جرم می‌تواند موثر باشد، به شرح زیر است:

تحلیل الگو از روش اندازه‌گیری

شکل ۴. بررسی ضرایب استاندارد‌های بارعاملی جهت ارزیابی الگو با تحلیل عاملی تأیید در روش مذکور تلاش گردید تا با استفاده از روابط بین متغیرهای پنهان و آشکار، آنها را مورد بررسی و اندازه‌گیری قرار داد و فرایند مذکور با استفاده از نرم‌افزار PLS انجام شد. روش‌های مورد استفاده در تحلیل الگو به شرح زیر است:

الف. با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی (باتوجه به ارزیابی الگوی تحقیق با استفاده از ضرایب استاندارد و t-value)؛

ب. محاسبه روایی همگرا (بررسی بارهای عاملی و تعیین AVE و مقایسه آن با CR)؛

ج. محاسبه روایی واگرا.

آزمون‌های کرونباخ - پایایی ترکیبی

ازجمله آماره‌های که در تحلیل‌های آماری لازم و ملزوم یکدیگر بوده و استفاده از آنها ضروری است، بحث آماره کرونباخ و پایایی ترکیبی است. در بحث آماره کرونباخ، از آنجاکه اصولاً آماره مذکور با واریانس میانگین رابطه

معکوس دارد، بنابراین، اثبات اینکه عدد مستخرج از محاسبه کرونباخ به یک نزدیک است یا خیر بسیار حائز اهمیت است تا همبستگی درونی بین متغیرها مورد اثبات قرار گیرد؛ بنابراین، برای دستیابی به این هدف، از مقدار CR^1 استفاده شد که به عنوان مرجعی مناسب در این حوزه محسوب می‌شود.

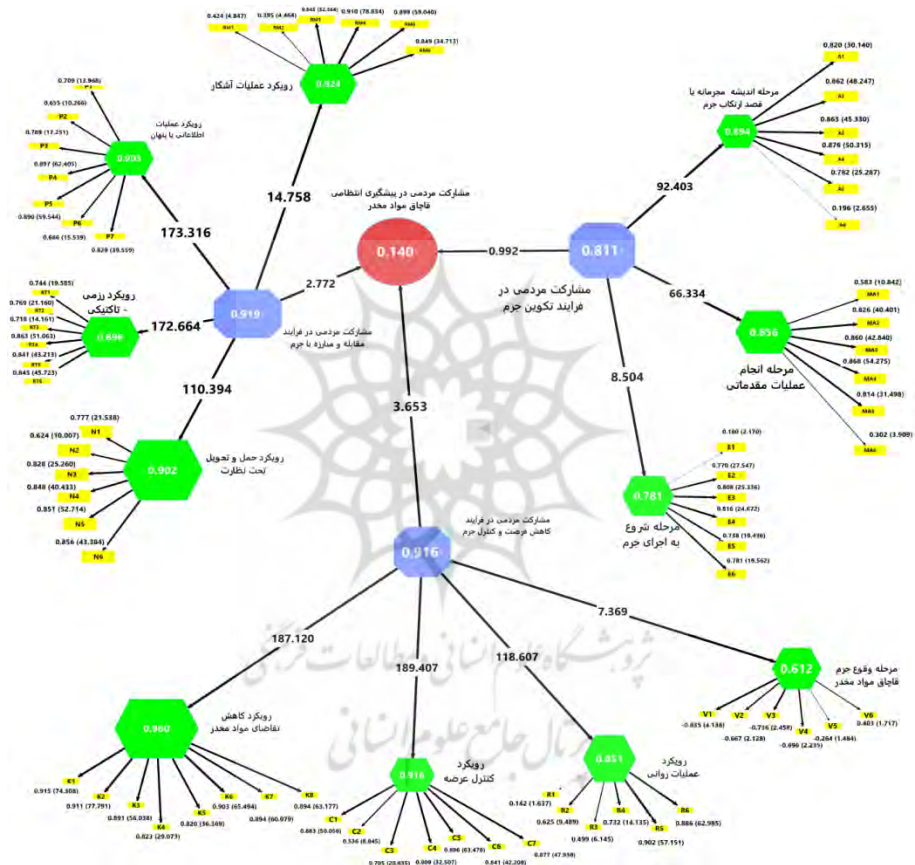
جدول ۵. بررسی ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی

نوع سازه	سازه‌های پژوهش	آلفای کرونباخ ($\alpha > 0.7$)	ضریب پایایی ترکیبی ($CR > 0.7$)
مرتبه ۲	مشارکت مردمی در فرآیند تکوین جرم	۰/۸۱	۰/۹۰
مرتبه ۱	مرحله اندیشه مجرمانه یا قصد ارتکاب جرم	۰/۸۹	۰/۸۳
مرتبه ۱	مرحله انجام عملیات مقدماتی	۰/۸۵	۰/۸۰
مرتبه ۱	مرحله شروع به اجرای جرم	۰/۷۸	۰/۷۷
مرتبه ۲	مشارکت مردمی در فرآیند کاهش فرصت و کنترل جرم	۰/۹۱	۰/۷۱
مرتبه ۱	مرحله وقوع جرم قاچاق مواد مخدر	۰/۸۱	۰/۷۷
مرتبه ۱	رویکرد عملیات روانی	۰/۸۵	۰/۷۴
مرتبه ۱	رویکرد کنترل عرضه	۰/۹۱	۰/۹۰
مرتبه ۱	رویکرد کاهش تقاضای مواد مخدر	۰/۹۸	۰/۹۰
مرتبه ۲	مشارکت مردمی در فرآیند مقابله و مبارزه با جرم	۰/۹۱	۰/۹۰
مرتبه ۱	رویکرد عملیات آشکار	۰/۹۲	۰/۸۵
مرتبه ۱	رویکرد عملیات اطلاعاتی یا پنهان	۰/۹۰	۰/۸۹
مرتبه ۱	رویکرد رزمی - تاکتیکی	۰/۸۹	۰/۸۸
مرتبه ۱	رویکرد حمل و تحویل تحت نظارت	۰/۹۰	۰/۸۸

باتوجه به گزارش جدول ۵ باید گفت که اصولاً CR را می‌توان در دامنه بین ۰/۶ تا ۰/۹ مشاهده نمود. باتوجه به گزارش جدول، CR محاسبه شده در محدوده مورد نظر قرار گرفته است. همچنین، همان گونه که ملاحظه می‌شود، متغیرهای مورد بررسی به دو بخش تقسیم شده‌اند که بخش اول، مرتبه ۲ و بخش دوم، مرتبه ۱ است. سه بعد اصلی (مضمون فراگیر) به صورت غیرمستقیم و با استفاده از واسطه‌ها (مضامین سازمان‌دهنده) به داده‌ها مرتبط هستند اما در مرتبه اول که مربوط به ۱۱ مضمون سازنده می‌باشد، به صورت مستقیم با

داده‌های اصلی (مضامین پایه) مربوط گردیده‌اند؛ بنابراین، باتوجه به نتایج حاصل از جدول می‌توان بیان نمود که ضریب آلفای کرونباخ هریک از مضامین فراگیر (ابعاد) و سازنده (مولفه)، به دلیل بالاتر بودن از ۰/۷ در وضعیت مطلوبی قرار دارد.

الگوی نهایی مورد مطالعه

شکل ۶. الگوی نهایی مورد مطالعه

بحث و نتیجه‌گیری

باتوجه به یافته‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها در بخش کیفی، تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، کدگذاری شاخص‌ها، حذف شاخص‌های تکراری و ترکیب

مضامین پایه تکراری، تجزیه و تحلیل مولفه‌ها و ابعاد به‌دست‌آمده در زمینه الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر، درنهایت، ۷۰ مضمون پایه (شاخص)، ۱۱ مضمون سازمان‌دهنده (مولفه) و ۳ مضمون فراگیر (ابعاد) شامل مشارکت مردمی در فرآیند تکوین جرم، مشارکت مردمی در فرآیند کاهش فرصت و کنترل جرم و مشارکت مردمی در فرآیند مقابله و مبارزه با جرم شناسایی و به‌عنوان الگو تدوین گردید. در ادامه، الگوی به‌دست‌آمده با به‌کارگیری آزمون‌های آماری اعتبارسنجی و تأیید شد. بر این اساس، با توجه به رتبه‌بندی صورت گرفته برای شاخص‌های به‌دست‌آمده، گسترش همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و دولتی فعال در همکاری با پلیس، تشدید اقدامات مربوط به انواع روش‌های پیشگیری به‌خصوص پررنگ‌شدن نقش سازمان‌های مردم‌نهاد و گسترش همکاری‌های بین‌المللی با مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی به‌عنوان سه اولویت اول در بین شاخص‌ها تعیین شده‌اند که لازم است فراجا متناسب با محیط و شرایط جامعه نسبت به تقویت مولفه‌ها و شاخص‌های به‌دست‌آمده در پژوهش، به‌خصوص سه شاخص اولویت دار و با در نظر گرفتن مداخلات محیطی، نسبت به اجرای برنامه‌های مربوط به مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر اقدام نماید.

مقایسه نتایج حاصل از تحقیقات پیشینه حاکی از آن است که پژوهش‌های انجام‌شده اغلب ناظر بر تبیین رابطه مشارکت مردم با پلیس یا تعیین موانع مشارکت مردم و پلیس در پیشگیری از جرم و مانند آن بوده‌است و بیشتر به حوزه پیشگیری از وقوع جرم به‌صورت کلی پرداخته‌است؛ بنابراین، هرچند نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های ذکر شده در پیشینه هم‌راستایی دارد ولی پژوهشی به‌صورت اختصاصی، جامع و مانع در خصوص الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر انجام نشده‌است. بر همین اساس، در پژوهش حاضر، ابعاد، مولفه و شاخص‌های الگوی مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر شناسایی شد؛ بنابراین، با به‌کارگیری الگوی به‌دست‌آمده، به‌طور قطع، شاهد تحول در زمینه مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر خواهیم شد و این الگو می‌تواند به‌عنوان یک

راهنمای عملی برای فرماندهان، رؤسا و مدیران در سطوح عالی و میانی فراجا در جلب مشارکت مردمی در پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، با به کارگیری این الگو می توان از ظرفیت های عظیم بخش خصوصی و سازمان های مردم نهاد در زمینه پیشگیری انتظامی از قاچاق موادمخدر استفاده و آنها را سازماندهی نمود؛ به عنوان مثال، با استفاده از فرصت های بیرونی موجود که در الگو معرفی شده است، می توان از ظرفیت های فناوری پلیس برای فراهم کردن بسترهای ارتباطی نزدیک تر جامعه محلی با پلیس به منظور اشراف اطلاعاتی بر شرایط قاچاق موادمخدر و افزایش توان عملیاتی در مهار این جرم استفاده نمود.

پیشنهادهای

۱. پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا نسبت به تدوین و راه اندازی پلتفرم های آن لاین و مدرن برای گزارش دهی سریع و ایمن اقدام و زمینه تسهیل گزارش دهی مردم به پلیس به صورت ناشناس با ایجاد سیستم های گزارش دهی آسان و دردسترس را فراهم نماید؛
۲. معاونت اجتماعی فراجا با تشکیل گروه های نظارتی محلی و برگزاری جلسات منظم با اعضای جامعه محلی به منظور افزایش تعامل و گسترش همکاری پلیس با جامعه اقدام و زمینه های مشارکت مردم در پیشگیری انتظامی از جرایم موادمخدر را فراهم نماید؛
۳. معاونت اجتماعی فراجا با شفاف سازی اقدامات پلیس در برخورد با مجرمان جرایم موادمخدر به منظور مشارکت آگاهانه مردم و با اشتراک گذاری اقدامات پلیسی تأثیرگذار از عملیات های واقعی و تولید محتوای چند رسانه ای نسبت به تصویرسازی ذهنی مناسب به منظور ترویج فرهنگ همکاری با پلیس و مسئولیت پذیری اجتماعی عمومی اقدام نماید؛
- ۴- پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا با پشتیبانی از پروژه های تحقیق و توسعه و گسترش سیستم های تحلیل داده و هوش مصنوعی به منظور انجام عملیات آشکار و با استفاده از ظرفیت شرکت های دانش بنیان و تولید و به کارگیری

تجهیزات فناورانه از جمله دوربین‌های تشخیص چهره، نسبت به کنترل هوشمند قاچاقچیان اقدام نمایند؛

۵- فرماندهی کل انتظامی جمهوری اسلامی ایران نسبت به فراهم نمودن شرایط و زمینه‌های قانونی در راستای جلب مشارکت مرزنشینان در کنترل ترددات غیرمجاز مرزی و استفاده از ظرفیت بازنشستگان فراجا و سایر نیروهای مسلح در زمینه برخورد با قاچاق مواد مخدر اقدام نماید.

قدرانی

تشکر قلبی و لسانی خود را از تمامی مشارکت‌کنندگان در مراحل مختلف تحقیق اعم از اساتید و نخبگان مشارکت‌کننده در بخش کیفی و اعضای منتخب در جامعه آماری بخش کمی که نظرات گرانقدر خود را در اختیار پژوهشگر قرار دادند، ابراز می‌دارم و توفیقات روزافزون آنها را توأم با صحت و سعادت از درگاه خداوند متعال خواستارم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- اسلامی فارسانی، عباس. (۱۳۹۶). زمینه‌های اجتماعی مشارکت برانگیز برای پلیس. فصلنامه مطالعات راهبردی فراجا ۲(۴). ۸۵-۱۰۴. http://ssj.jrl.police.ir/article_91171.html
- اسدی فرد، محمد، ذوالفقاری، حسین، هندیانی، عبدالله، دعاگویان، داود. (۱۳۹۶). نقش تعاملات اجتماعی کارکنان پلیس در مدیریت پیشگیری از جرم. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی. ۱۲(۴۸). ۷۵-۹۸. http://icra.jrl.police.ir/article_18220.html
- اکبریان، مهدی، فتحی، لیلا. (۱۳۹۱). مشارکت مردم اساس توسعه اجتماعی. پژوهش و سلامت. ۱(۲). ۹-۲۴. <https://jrh.gmu.ac.ir/article-1-74-en.pdf>
- تیموری حاجی آباد، علی، شایگان، فریبا و اسدی فرد، محمد. (۱۴۰۳). نقش فرماندهان انتظامی در جلب مشارکت سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرم مورد مطالعه کلان‌شهر ارومیه. پژوهش‌های مدیریت انتظامی. ۱۹(۲). ۹۹-۱۲۶. <https://civilica.com/doc/2161833>
- درویشی، صیاد، آهی، پرویز و میرزاخانی، عبدالرحمن. (۱۴۰۲). الگوی ساز و کارهای مشارکت مردمی با پلیس در تأمین امنیت پایدار. امنیت ملی، ۱۳(۴۹). ۹۹-۱۲۴. https://ns.sndu.ac.ir/article_2678.html
- جزینی، علیرضا، مرشدی، مسعود. (۱۴۰۱). اصول و مبانی پیشگیری از وقوع جرم، چاپ اول، انتشارات: دانشگاه علوم انتظامی.
- رجبی تاج امیر، ابراهیم، افشاری، جواد. (۱۴۰۰). نقش پیشگیرانه پلیس در سیاست جنایی مشارکتی. انتظام اجتماعی. ۱۳(۳). ۱۶۲-۱۲۹. http://sopra.jrl.police.ir/article_98327.html
- رئیس زاده، سید محمد. (۱۳۹۵). مشارکت اجتماعی و ناجا، ضرورت‌ها، زمینه‌ها، هدف‌ها و راهبردها. مطالعات راهبردی فراجا. ۱(۱). http://ssj.jrl.police.ir/article_96001.html
- سعیدی، محمدرضا. (۱۳۹۸). درآمدی بر مشارکت مردمی و سازمان‌های غیر دولتی. چاپ پنجم، تهران: سمت. <https://samt.ac.ir/fa/book/1345>
- شیخ صدوق (ره)، محمد بن علی بن بابویه. (۱۳۹۰). من لایحضره الفقیه، ج ۴، چاپ پنجم، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- عارفی مسکونی محمد، نجفی توانا علی، شاملو باقر. (۱۳۹۸). تأثیر قاچاق موادمخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۹(۳). ۱۰۵-۱۲۳. <https://priw.ir/article-1-1084-fa.html>
- قهرمانی، مسعود، حق وردیان، شمس علی. (۱۴۰۱). ارائه الگوی ترکیبی جامع جهت ارزیابی عملکرد و رتبه‌بندی سازمان‌های مسئول در امر پیشگیری از اعتیاد و

- مبارزه با مواد مخدر. نشریه دانش مبارزه با مواد مخدر ۱۴(۲): ۲۳۲-۱۹۹. http://dlek.jrl.police.ir/article_100346.html
- کنعانی، اکبر، عصار، محمدتقی، حسینیان، شهامت، بارانی، محمد. (۱۳۹۹). طراحی الگوی راهبردی پلیس در پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان. پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۳ (۵۱)، ۱۷۸-۱۵۳. http://osra.jrl.police.ir/article_94456.html
- گلدوزیان، ایرج. (۱۴۰۰). حقوق جزای عمومی ایران، جلد اول. چاپ هیجدهم. تهران: دانشگاه تهران
- محبی، علی، نایب پور، محمد، امیری، عبدرضا، و ابراهیم زاده، علی. (۱۴۰۰). ارائه الگو مشارکت‌های مردمی در مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم. پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۴(۳)، ۵۸-۳۱. http://osra.jrl.police.ir/article_96948.html
- محسنی، مرتضی، جانعلیزاده، حیدر، رکابدار، لیلا. (۱۳۹۲). ماهیت و جایگاه انواع مشارکت اجتماعی در ضرب‌المثل‌های داستان نامه بهمنیاری. مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، ۲(۱)، ۹۷-۱۲۱. https://journals.sabz.ac.ir/scds/browse.php?&slct_pg_id=45&sid=1&slc_lang=fa
- محمد نسل، غلامرضا. (۱۳۹۷). امنیت انسانی، پلیس و پیشگیری از جرم. مجموعه مقاله‌های همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی. ۳ (۱۲)، ۳۶۵-۳۹۰. <https://www.lib.ir/ar/book/69503101>
- Carpentier, Nico (2012), "The Concept of Participation, if They Have Access and Interact, Do They Really Participate?", Revista Fronteiras-Estudos Midiáticos, 14(2)((164-177).
- Giommoni, L. Berlusconi G. & Aziani A (2022). Interdicting international drug trafficking: a network approach for coordinated and targeted interventions. European Journal on Criminal Policy and Research, 28(4), 545-572. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-020-09473-0>
- Manzi, D. & Calderoni, F (2024). The resilience of drug trafficking organizations: Simulating the impact of police arresting key roles. Journal of Criminal Justice, 91, 102165. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004723522400014X?via%3Dihub>.
- Wulandari, S. A., & Kirana, P (2023). ASEAN States Cooperation in the Control and Prevention of Illicit Drugs Trafficking. Yuridika, 38(3), 665-684. <https://e-journal.unair.ac.id/YDK/article/view/44872>